

INGLIZ TILI DARSLARIDA LEKSIK MATERIALNI O‘RGATISHDA O‘YIN TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Ozatov Shahboz Foziljon o‘g‘li

University of Business and Science

Xorijiy til va adabiyoti

1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Mazkur tezisda ingliz tili darslarida leksik materialni samarali o‘rgatishda o‘yin texnologiyalaridan foydalanishning metodik asoslari yoritilgan. Ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish, darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish hamda lug‘at boyligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuningdek, o‘yin faoliyati orqali o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, tezkor qaror qabul qilishi va til birliklaridan amaliy foydalanish ko‘nikmalari shakllanishi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari o‘yin texnologiyalarini tizimli ravishda qo‘llash leksik kompetensiyani rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.*

Annotation: *This thesis examines the methodological foundations of using game-based technologies to effectively teach lexical material in English language classes. The application of modern pedagogical technologies in the educational process contributes to the development of students’ communicative competence, increases their interest in lessons, and strengthens vocabulary acquisition. Furthermore, the study analyzes how game activities foster independent thinking, quick decision-making, and practical use of language units. The research findings indicate that the systematic implementation of game-based technologies is a significant factor in enhancing lexical competence.*

Kalit so‘zlar: *leksik kompetensiya, o‘yin texnologiyalari, ingliz tilini o‘qitish metodikasi, interfaol usullar, kommunikativ yondashuv, pedagogik texnologiya.*

Keywords: *lexical competence, game-based technologies, English language teaching methodology, interactive methods, communicative approach, pedagogical technology.*

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida kommunikativ yondashuv hamda faol metodlardan foydalanishning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Xususan, chet tillarini, ayniqsa ingliz tilini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarning so‘z boyligini samarali o‘zlashtirishi, ya’ni leksik kompetensiyasini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Leksik birliklarni puxta egallash o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini shakllantirish, erkin muloqotga kirishish hamda kommunikativ faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, an’anaviy yodlashga asoslangan o‘qitish usullari har doim ham kutilgan natijani bermaydi hamda o‘quvchilarda fanga nisbatan yetarli qiziqish uyg‘ota olmaydi. Natijada o‘rganilgan leksik materialning tez unutilishi yoki amaliy nutqda qo‘llanilmasligi

kuzatiladi. Mazkur holat ta’lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etishni, o‘quvchilarni darsga faol jalb etadigan samarali metodlarni qo‘llashni talab etadi.

Shu nuqtai nazardan, o‘quv jarayonini faollashtiruvchi, o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiruvchi hamda o‘zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiluvchi innovatsion pedagogik texnologiyalardan, xususan o‘yin texnologiyalaridan foydalanishning metodik jihatlarini takomillashtirish dolzarb ilmiy-metodik muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Asosiy qism

Bugungi globallashuv sharoitida xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o‘qitish jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Leksik materialni o‘zlashtirish til o‘rganishning asosiy tarkibiy qismlaridan bo‘lib, u o‘quvchilarning nutq faoliyatini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli dars jarayonida samarali metodlardan foydalanish o‘qituvchining muhim vazifalaridan biridir.

O‘yin texnologiyalarining lingvistik o‘qitishdagi nazariy asoslari o‘yinni psixologik pedagogik va kommunikativ jarayon sifatida talqin qilishga tayanadi bunda o‘yin o‘quvchilarning kognitiv faolligini oshiruvchi motivatsiyasini kuchaytiruvchi hamda ijobiy emotsional muhitni shakllantiruvchi samarali vosita hisoblanadi didaktik rolli raqamli tilga oid musobaqa va harakatli o‘yinlar esa leksik materialni tabiiy muloqot jarayonida o‘zlashtirish imkonini yaratadi

Shu bilan birga amaldagi metodikada ayrim kamchiliklar ham kuzatiladi jumladan o‘yinlarning tasodifiy va tizimsiz qo‘llanilishi didaktik maqsadlarning o‘yin shakliga bo‘ysundirilishi o‘quvchilarning yoshi til darajasi va mavzu xususiyatlarining yetarli darajada hisobga olinmasligi raqamli o‘yin resurslaridan to‘liq foydalanilmasligi hamda o‘yin natijalarini baholash mezonlarining aniq belgilanmaganligi o‘qitish samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi bu esa o‘yin metodikasini ilmiy asosda takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi

Leksik materialni o‘rgatishda o‘yin metodikasini takomillashtirish bir qator muhim yo‘nalishlarni qamrab oladi xususan yangi leksikani tanishtirish mustahkamlash va qayta ishlash bosqichlariga mos o‘yinlarni ishlab chiqishga asoslangan bosqichma bosqichlik yondashuvi o‘quvchilarning yoshi psixofiziologik xususiyatlari va til darajasiga mos differensiallashgan o‘yinlarni qo‘llash o‘yinlarni nutq tinglab tushunish va o‘qish kabi boshqa ko‘nikmalar bilan integratsiyalash onlayn platformalar mobil ilovalar va virtual vositalar orqali raqamlashtirish o‘rganilayotgan leksikani muayyan hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga yo‘naltirilgan kontekstual va mavzuviy rolli o‘yinlarni tashkil etish hamda o‘yindan keyingi reflektiv baholash orqali metakognitiv ko‘nikmalarni rivojlantirish shular jumlasidandir

Taklif etilayotgan metodik yondashuvni amaliyotga tatbiq etish natijasida leksik birliklarni uzoq muddatli xotirada saqlash darajasining oshishi o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi va faolligining kuchayishi mustaqil so‘z o‘rganish strategiyalari hamda ijodiy fikrlashning rivojlanishi o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik muhitining yaxshilanishi va samarali kommunikativ jarayonning shakllanishi kutiladi

O‘yin texnologiyalari ta’lim jarayonini faollashtiruvchi vosita sifatida o‘quvchilarning psixologik xususiyatlariga mos keladi hamda ularni darsga faol jalb etadi. O‘yin davomida

o‘quvchilar yangi so‘zlarni tabiiy kommunikativ muhitda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa leksik birliklarning uzoq muddatli xotirada saqlanishiga yordam beradi.

Metodik nuqtai nazardan, o‘yin texnologiyalarini qo‘llashda quyidagi tamoyillarga amal qilish maqsadga muvofiq:

- o‘yinlarning dars maqsadiga mosligi;
- o‘quvchilarning yosh va til darajasini hisobga olish;
- leksik birliklarni takrorlash va mustahkamlashga yo‘naltirilganlik;
- jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish.

Masalan, “Word Association”, “Matching pairs”, “Role-play” kabi o‘yinlar o‘quvchilarning so‘z boyligini oshirish bilan birga, ularning og‘zaki nutqini ham rivojlantiradi. Raqamli platformalar asosida tashkil etilgan interfaol o‘yinlar esa dars samaradorligini yanada oshiradi.

O‘yin texnologiyalaridan foydalanish metodikasini takomillashtirish uchun ularni an‘anaviy o‘qitish usullari bilan integratsiyalash, baholash mezonlarini aniqlashtirish hamda o‘quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish zarur. Natijada ta’lim jarayoni yanada samarali tashkil etilib, leksik kompetensiya bosqichma-bosqich rivojlantiriladi.

Xulosa:

Ingliz tili darslarida leksik materialni o‘rgatish jarayonini o‘yin texnologiyalari asosida tashkil etish hamda mazkur metodikani bosqichlilik differensiallash raqamli integratsiya va kontekstual yondashuvlar asosida takomillashtirish ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi bunday yondashuv o‘quvchilarning kognitiv qiziqishini rag‘batlantirib ularning dars jarayonidagi faolligini kuchaytiradi hamda leksik birliklarni chuqurroq va barqaror o‘zlashtirishga imkon yaratadi natijada o‘quvchilar nafaqat yangi so‘zlarni eslab qoladilar balki ularni real kommunikativ vaziyatlarda erkin qo‘llash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradilar

O‘yin texnologiyalariga asoslangan metodika ta’lim jarayonini o‘quvchi markazli tamoyillar asosida tashkil etishga yordam beradi bunda o‘quvchilarning individual ehtiyojlari til darajasi va psixologik xususiyatlari hisobga olinadi differensiallashgan yondashuv esa har bir o‘quvchining imkoniyatlariga mos topshiriqlarni tanlash orqali o‘zlashtirish sifatini oshiradi bosqichma bosqich tashkil etilgan o‘yin faoliyati yangi leksikani tanishtirish uni mustahkamlash va amaliy nutqda qo‘llash jarayonlari o‘rtasida uzviy bog‘liqlikni ta’minlaydi

Raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilingan o‘yinlar interaktiv muhitni yaratib o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish kompetensiyasini rivojlantiradi shuningdek tezkor fikrlash muammoli vaziyatlarda yechim topish va hamkorlikda ishlash kabi ko‘nikmalarni shakllantiradi kontekstual yondashuv asosida tashkil etilgan o‘yinlar esa leksik materialni muayyan hayotiy vaziyatlar bilan bog‘lash orqali o‘rganilgan bilimlarning amaliy ahamiyatini kuchaytiradi bu esa zamonaviy ta’lim talablariga mos ravishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiladi

Kelgusida mazkur metodik yondashuvni turli yosh va darajadagi o‘quv guruhlarida eksperimental sinovdan o‘tkazish olingan natijalarni qiyosiy tahlil qilish hamda samaradorlik ko‘rsatkichlarini ilmiy asosda umumlashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi bunday tadqiqotlar o‘yin texnologiyalarining leksik kompetensiyani rivojlantirishdagi real

imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi hamda ingliz tilini o‘qitish metodikasini yanada takomillashtirish uchun mustahkam ilmiy asos yaratadi

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Azimov, E.G., Shchukin, A.N. Noviy slovar metodicheskix terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazykam). – M.: IKAR, 2009. – 448 s.
2. “Chet tillarni o‘qitishni takomillashtirish konsepsiyasi”. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi, 2021. – 35 b.
3. Elkonin, D.B. Psixologiya igry. – 2-ye izd. – M.: Gumanit. izd. tsentr VLADOS, 1999. – 360 s.
4. Galskova, N.D., Gez, N.I. Teoriya obucheniya inostrannym yazykam: Lingvodidaktika i metodika. – M.: Akademiya, 2009. – 336 s.
5. Godwin-Jones, R. Emerging Technologies: Games in Language Learning. // Language Learning & Technology, Vol. 18, No. 2, 2014. – P. 9–19. – [Electronic resource]. – URL: <https://www.lltjournal.org/item/10125-44371/> (accessed: 15.03.2024).
6. Hadfield, J. Elementary Vocabulary Games: A Collection of Vocabulary Games and Activities for Elementary Students of English. – Harlow: Longman, 1998. – 120 p.
7. Kahoot! The research behind Kahoot! – [Electronic resource]. – URL: <https://kahoot.com/what-is-kahoot/research-behind/> (accessed: 15.03.2024).
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi “Xorijiy tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4464-son Qarori.
9. Passov, Ye.I. Osnovy kommunikativnoy teorii i tekhnologii inoyazychnogo obrazovaniya. – M.: Russkiy yazyk. Kursi, 2018. – 568 s.
10. Raxmonova, D., Xodjayeva, M. Ingliz tilini o‘qitishda interfaol usullar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019. – 167 b.
11. Thiagarajan, S., van den Berg, R. Games by Thiagi: A Playful Path to Learning. – USA: Workshops by Thiagi, Inc., 2014.
12. Umarova, Sh.T. Chet tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 215 b.
13. Vygotskiy, L.S. Mishleniye i rech. – M.: Labirint, 1999. – 352 s.
14. Wright, A., Betteridge, D., Buckby, M. Games for Language Learning. 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 193 p.
15. Zaripova, R.A. O‘yin texnologiyalari asosida chet tilini o‘qitish metodikasini takomillashtirish // “Xorijiy tillarni o‘qitishning zamonaviy tendensiyalari” respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent: TDPU, 2022. – B. 145–148.